

ספרי זיהרון

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
עשיעוריו ושיחותיו של
רבי ענחם מענדל פערנץ שליט"א

פרשת ויגש

על התורה
שלהבות קודש והגינות חכמה
מפרשת השבוע

שבת קודש
אבסוף ניגס שבת
בקדושת השבת וסגולתה

כביש האיש

תמיהה מתבקשת תמה רבינו בעל 'אור החיים' הקדוש בפרשת ויגש (בראשית מה):
כיצד ייתכן שכל אותן שנים שהיה יוסף במצרים, לא שלח להודיע לאביו כי הוא חי? אם בשנות עבדותו, ובשנות כליאתו בבית הסוהר, ייתכן שלא היה באפשרותו, אך לאחר שעלה לגדולה, הלא חלפו תשע שנים תמימות עד ש בא אביו, וכיצד לא חש לצערו של אביו? עדי כל אותן שנים ישב יעקב אבינו והתאבל על בנו אהובו.
והתשובה מרעידיה:

נמנע יוסף מלהודיע לאביו, מפני שלא רצה לבייש את אביו ולפרסם את הטאם. האחים הרי סיפרו ליעקב שחיה רעה אכלתהו, וכאשר ישמע יעקב שיוסף חי, עלול הוא לחשוף באחים שידם במעל - כפי שאכן אירע. וכך אמרו חכמינו (ב"מ ט.) "נחו לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים".

מאמר זה שגור בפי הבריות כדוגמא עד היכן יש להזהר מהלבנת פני חברו, ומעולם לא מצאנו אדם שיעלה על דעתו להפיל את עצמו לכבשן האש ובלבד שלא ילבין פני חברו, מלבד תמור שבעקבותיה דרש רבי יוחנן משמו מרבי שמעון בר יוחאי מאמר הזה, אבל אצל הגאון הצדיק רבי ישראל יעקב לייבצ'אנסקי - המשיגה מברנוביץ' ה' יקום דמו לא היה מושג שכזה, מאמר חז"ל בעלמא, ואם כך אמרו חכמינו - כך יש לנהוג!

חורף כבד היה זה. השלג נערם לילות ארוכים, וקור עז שרר ברחובות. כל מי שהיה באפשרותו העדיף להתכרבל תחת לשמיכות המחממות, ולא לצאת אל הרחוב הסוער.

על נהג גם השמש העירוני, שבמקום להתייצב וקל שמרתו בבית הכנסת הגדול עם שחר, ולהעלות את האש בתנור הגדול, נותר מחופר במיטתו. בתחילה, כשהגיעו ראשוני מנין 'ותיקין' שהתגברו כארי לעמוד ממיטתם, ומצאו את בית הכנסת קר וחשוך, חיטבו שנאצו השמש ולא יכול היה לבוא.

שמו חלה העצטן. אך למחרת, שוב היה ההיכל קפוא וריק. בחוץ שאגה הרוח, פתויה השלג כיסו את החלונות, ואך בקושי הצליחו לתחוב את המפתח בחור המנועול. שלא לדבר על הזמן הרב שבחובו בהכנסת העצים ועל הנסיונות להצית את האש בתנור המגושם, על מנת שיוכלו הבאים לפשוט את מעיליהם. ומים חמים עבור הבאים להשיב את הנפש מהקור כמו בימים הטובים, מאן דכר שמייהו?

מאן-דהוא שפגש את השמש ושאלו על היעדרותו, סיפר שהלה גמגם על עיסוק חשוב שנקלע אליו שלא בטובתו. ביום השלישי, הם כבר ממש כעסו. השמש נצפה משוטט בעיר כהרגלו, והמתפללים של המנינים המאוחרים סיפרו שלקראת השעה שמונה; הוא נראה מגיח סוף סוף מביתו בנינוחות כשטליתו ותפליו תחת בית שחיו, והוא צועד לבית הכנסת. עבור מה מקבל השמש תשלום? האם לא נכלל במפורש בתנאי המשרה שעליו להשכים קום ולהכין את בית הכנסת למתפללים?

כשהטיח אחד מנכבדי הקהילה בפני השמש את האשמה, שתק הלה במבוכה ופניו הסמיקו. "ממחר הכל יהיה כשורה" הבטיח לאיש הזועם.

אבל למחרת, לא נראו מבעד לחלונות בית הכנסת קרני אורן של העשיות, ור' זרח האופה שוב נאלץ ללכות את זמנו במילוי התנור בעצי ההסקה תוך שהוא משפשף את ידיו מחמת הקור, במקום לומר את פרקי התהלים הקבועים שהיה רגיל לומר לפני התפלה.

שלא לדבר על כוס התה המהביל שהיה רגיל לשתות. אחד המתפללים קרא לפטר את השמש ממשרתו, ואחרים תבעו לקצץ במשכורתו. "עבור מה אנו משלמים לו? על שנת החורף המתוקה שלו?!"

ואחריו תפלת המנחה התגודדו כמה מותיקי המנין סביב השמש בזעם: "כיצד אינך מתבייש לישון על מיטתך?!" השמש השפיל עיניו ושתק.

אזינו בערו מבושה, והוא ייחל שהאדמה תבלע אותו. "אתם צודקים, אמצא לכך פתרון" אמר, ונמלט מהמקום.

אלא שכאשר קרא התרגול בעלות השחר הבא, התהפך השמש על מיטתו והמשיך לישון. בקור שכזה לא יעלה על הדעת להוציא אף לא את האצבע הקטנה אל מחוץ לשמיכה, הררה מוחו המנומנם, שלא אבה לחשוב על ההשלכות.

את העלבונות שספג אמש, העדיף לשכוח. "ממחר" החליט בלבו בהחלטה נחושה' תוך כדי ששמורות עיניו נעצמות שוב.

כעבור שעותיים, כשהודחל המהמטה, וראה את השעון, כמעט ופרח לבו בקרבו. שוב פעם גברה עליו תאות השינה, וכעת עלול הוא להיות מפוטר ממשרתו... מאין יביא להם לעולליו? וכיצד יישא את פניו בבית הכנסת? הגערות שספג אמש יהיו כאין וכאפס לעומת מה שעלול הוא לספוג היום... כמעט והחליט להישאר בבית, אלא שזמן

כוס ישועה אשא - גביע הקדוש

סוד הגביע

עם כלות ימי השבעה לפטירתו של הרב הקדוש רבי שמחה בונם מפשיסחא ז"ע ביום י"ב באלול תקפ"ז, נמנו וגמרו חלק מהחסידים אשר הסתופפו בצל הקדש כי בימים הנוראים של תחלת שנת תקפ"ח יפל דבר בהנהגת חסידי פשיסחא.

בליל ראש השנה, לאחר תפילת מעריב, נגשו החסידים אל הרב הקדוש רבי יצחק מוורקא ז"ע ואחלו לו 'גוט יום טוב', כנהוג אצל חסידים לרבם, ואף הוסיפו ובקשו ממנו כי יערך את השלחן הטהור לכבוד יום טוב.

נענה להם הרבי מוורקא ואכן נכנס לעריכת השלחן, עמד בראש השלחן והתכונן לקדש. על ימינו עמד בנו של הרבי הקודם, הרב הקדוש רבי אברהם משה ז"ע, ואתו עמו עוד רבים מגדולי החסידים, הרב הקדוש רבי יעקב אריה מרדזימן ז"ע, רבי אלכסנדר זושא מפלוצק ז"ע, רבי שרגא פייבל מגריצא ז"ע ועוד.

קם רבי אברהם משה ומוזג מלא היין בתוך הגביע שעמד לפני הרבי מוורקא ואף הרימו ונתנו על ידו. ברב שרעפיו בקרבו התעכב הרבי מוורקא מלהתחיל בסדר הקדוש, עיניו זלגו דמעות רותחות וכלו היה א להבה. ואז, לפתע פתאום, התנער ממחשבותיו, הושיט את ידו בה היה נתון גביע הקדוש, והניחו על ידו של רבי אברהם משה, ואמר לו בחרדת קדש:

"עשו אתם קדוש, שכן אתם זכיתם בנור הנהגת הצבור".

לא סרב רבי אברהם משה ומיד קדש על היין, ובכך היה למנהיג החסידים שנותרו בפשיסחא, כשהרבי מוורקא, שהיה מבגר ממנו, מתבטל אליו כתלמיד לפני רבו.

כך היה גם אצל חלק הארי של חסידי פשיסחא אשר קבלו על עצמם את מרותו של הרב הקדוש רבי מנחם מענדל מקוצק ז"ע, כפי שמספר בספר 'מאיר עיני הגולה' (את קפח):

בליל שבת קודש, כאשר עמד הרבי מקוצק לערך את שלחנו, עמד בסמוך אליו הגאון הקדוש רבי יצחק מאיר מגזור ז"ע, בעל 'חדושי הרי"מ', ובכבודו ובעצמו פתח את בקבוק היין ומוזג את הגביע של הקדוש עבור הרבי מקוצק, מעשה חסיד לרבו.

בין הנוכחים היו כאלה שלא השלימו עם כך שרבי יצחק מאיר אינו מקבל על

עצמו את על ההנהגה, ובטרם לקח הרבי מקוצק את הגביע לידו בכדי לקדש בו, קם אחד מהחסידים, רבי נתן סטוטישינר מוורשה, ולקח את הגביע והעמידו על ידו של רבי יצחק מאיר באמרו לו: "העולם רוצה לשמוע קדוש, לכן יקדש נא רבנו".

בעל 'חדושי הרי"מ' לא ענה כלום, אלא לקח בשתיקה את הגביע והעמידו על ידו של הרבי מקוצק. ואף הרבי מקוצק הביט על החסיד רבי נתקי ואמר לו: "נתקי, עוד תבוא אליו בפחמקאות בכדי לקבל גזיפה"...

ממעשים אלו למדנו שקדושי עליון קיבלו על עצמם את עול הנהגת החסידים על ידי החזקת הגביע, ויש להתבונן מהו סודו של הגביע שראוי הוא לכך?

אמנם אין אנחנו יכולים להשיג את סודם של דברים, אולם ענינו של הגביע בתורה מצאנו בענין גביע הכסף של יוסף הצדיק, המלמד אותנו כי הצדיק משול לגביע.

וכדברי קדשו של המגיד הקדוש רבי ישראל מקוזניץ ז"ע, בספרו 'נזר ישראל' שכתב שהצדיק משול הוא כגביע של יוסף, כי הצדיק אינו אלא כגביע שמקבל בתוכו להשפיע לכל ישראל כל טוב. ובודאי ענין הגביע אשר נתן על ידי הצדיקים הוא לאות ולסימן קבל ידו כי יהיה בידם הצנורות להשפיע שפע ברכה והצלחה על כל המסתופפים בצלם.

גביע האבות

בספרו 'מגלה עמקות' (פר יגש) כתב המקובל הקדוש רבינו נתן נטע שפירא ז"ע כי תבת 'גביע' בנייה מהאבות: ג-ב-ע, הרומזות ל-ג' אבות, "ב שבטים, ועל נפש, וכל אלו הם היסודות האיתנים עליהם עם ישראל נשען ועומד.

יש להשלים זאת עם המבאר בספרים, שהאות ע' רומזת לשבעים הקנים, על ידם נמסרה התורה אשר קבל משה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים, כמו ששינו בתחלת מסכת אבות (פ"א מ"א).

היה לנו מן האמור, כי בבחינת הגביע נרמזים שרשי בני ישראל, שעל ידם קיום אומותינו ומהם יצאו הענפים להנחיל דת מורשה לדורות הבאים.

כעין דברים אלו יש בדברי הרב הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגזור ז"ע בספרו 'שפת אמת' (במדבר תרל"ד), שביאר את הכתוב וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמָּד לְאֵל יִסְפָּר (הושע ב א) בדרך הראויה לעבודת הבורא, שעיקר הרצון אצל יהודי הוא להיות דבק ונמשך המשך בעמוד ב'

אחר שורש בני ישראל טרם התרחבו והתרחבו למספר רב של אנשים, ושורש בני ישראל הוא שלשת האבות הקדושים ושנים עשר שבטי ישראל, ובאפן זה אין נפרדים בני ישראל משרשם וחל עליהם ברכה, ומתברכים שיתרבו יותר בבחינת 'אין מספר'.

הדבקות בשרש, ההתאחדות באבות הקדושים ובניהם אחריהם, זה סוד המשכת השפעה לרווחת הבאים, והוא בחינת הגביע, להיות כלי ראוי לקבל את השפע הנמשך.

בכך עולים יפה דבריו של רבנו מנחם מריקאנטי בפרושו למעשה המנורה בפרשת תרומה על הפסוקים 'שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח כן שלשת הקנים יציאים מן המנורה. ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה' (שמות כה-לד):

התורה מצוה שיהיה בכל קנה מן הששה קנים שלשה גביעים, ובאמצעי ארבעה, ובין כלם שש ושנים, לרמז לעשרים ושתיים אותיות התורה, ועשרים ושתיים אלף מרכבות שהיו במתן תורה. והשלשה גביעים רזומים לשלשת האבות העליונים, רצוה לעשותן בצורת גביע, כי הם מקבלים ושואבים ממקור העליון להשפיע לאשר תחתם.

לבינימין אמר

כיון שראינו שהגביע מסמל את אחדות בני ישראל, שלכולם שורש אחד מאבותינו הקדושים ושבטי ישראל, נראה לפרש שזו היתה כונת יוסף הצדיק במעשה הגביע ששלח להטמין באמתחתו של בנימין, ובמאמרו אליהם 'מה המעשה הזה אשר עשיתם הלאו ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני' (בראשית מד טו).

לא על גנת הגביע הקפיד יוסף הצדיק, שהרי ידע שלא הם גנבוהו כי אם הניחו אותו להם בלא ידיעתם, אלא אודות מעשה המכירה רמז לשאל אותם: כיצד עשו מעשה זה? והוא הפך האחדות, שעל ידו הפרידו את הענפים משרשם ופגמו בסוד הגביע.

ותכף הוסיף לומר להם 'האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם' (שם פסוקי), ורמז בכך שעל ידי שהגביע נמצא כעת בידו של בנימין, אחיו הקטן, שלא היה שתף למכירתו, על ידו יבוא להם תהליך השלם להתאחד שוב באחדות חל השבטים גם יחד.

ונראה לומר עוד שהוא הטעם שבת המקדש נבנה בחלקו של בנימין דוקא, כי בית המקדש הוא מקום המאחד את כל בני ישראל, ובנימין שלא היה שותף במכירת יוסף ולא פגם באחדות השבטים ראוי שיבנה בית זה בחלקו.

הוא המשביר

מיעודו של הגביע יש לנו ללמד הוראה למעשה, שהאפן בו יכולים לקבל את ההשפעות מהצדיק הוא גם באותה בחינה של הגביע, על

ידי תחושה שאנו בבחינת מקבל, שהדרך להיות זוכים לבחינה זו היא על ידי ענוה בכללות והבטול אל הצדיק בפרטות, שעל ידי שהאדם משפיל עצמו ומשים את כלי הקבול שלו למטה, הוא יכול לקבל את ההשפעה הברכה עליו ממרומים.

דבר זה למדנו הרב הקדוש רבי משה ליב מסאסוב ז"ל ע' (חידושי הרמ"ל, פר' מקץ) בבאו לפרש את דברי יוסף: 'ויאמר חלילה לי מעשות זאת האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם' (בראשית מד ז), שביאר זאת על פי דברי חכמנו זכרונם לברכה שאמרו במסכת אבות (פ"ד מ"ד) "מאד מאד הוי שפל רוח", כי אם ירצה האדם להריק מכלי אל כלי, על כלי זה שהוא משפיע ומוריק ממנו להיות למעלה, והכלי שמקבל צריך להיות למטה. לכן אמרו חכמים 'מאד מאד הוי שפל רוח' כדי שיוכל אדם לקבל מכל אדם איזה מדה טובה.

רעיון זה רמז בכתוב 'האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד', מי שהוא מקבל כבחינת הגביע הוא יוכל לקבל מאורו של הצדיק, ובכך 'אתם עלו לשלום אל אביכם', והכוונה לבורא יתברך, בו יכול אדם לרבוך כאשר מקבל מכל אדם מידות טובות וזורק מאיתו את המדות המגנות מה שרגיל מילדותו. בעמקן של דברים, ביאר הגאון רבינו חיים יוסף דוד אזולאי - החיד"א בספרו 'פני דוד' (פר' מקץ) את ענין הגביע של יוסף ששלח לומר שהשבטים גנבוהו ונמצא באמתחת בנימין, על פי האמור בהר הקדוש (ח"א קג): שיוסף הוא בחינת ברית קודש.

רמז יש במילה 'גביע' שהיא גימטריא 'היסוד' וגימטריא 'מילה'. וזו היתה כונת יוסף הצדיק לומר שהם גנבו את בחינת הקדושה, מידת היסוד.

אמנם בנימין שהיה אחיו של יוסף מאב ומאם, שמר את בחינתו בשלימות, ולכן נמצא הגביע באמתחתו לרמז שאצלו שמורה בחינה זו של יוסף הצדיק.

כשאמר להם יוסף 'למה שלמתם רעה תחת טובה', כון כלפי הבורא יתברך ושאלם כיצד פגמתם בבחינת הקדושה וגמלתם רעה תחת טובה למי שברא אתכם ומטיב עמכם תדיר.

והשבטים השיבו: 'חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה, ומעולם לא עלה בדעתנו לפגם ביסוד הקדוש, רק כונתנו היתה לדברים אחרים... לאחר זמן בא לידי החיד"א הספר 'לקוטי תורה' מגורי האריז"ל, שם מובה כעין דברים אלו, שסוד הגביע של יוסף הוא לפי שיוסף הוא בחינת השפע ומידת היסוד.

ויתכן לומר כי אחד תלוי בשני, כי הדרך לבוא אל בחינת הגביע, שהוא כאמור ענין מדת היסוד וקדושת המילה, הוא דוקא על ידי בחינת ענוה והכנעה כפי שנתבאר, לפי שהגביע מסמל את ענין הענוה והשפלות יחד עם הבטול אל הצדיקים המשפיעים את הטובה על ישראל, ובכחם אפשר לבוא לידי התקון השלם.

התפלה המתקרב הכריח אותו לפסוע בחשך לכיוון בית הכנסת כשהוא מביט לכל הצדדים כגנב. לביש מזלו, כאשר עמד להניח רגלו על מפתן הדלת, נפתחה זו ומבית הכנסת יצא זלמן חוטב העצים.

זלמן זה, חרוץ ודייקן הוא, מעולם לא הפסיד תפלה כותיקין, ורק אמש הזהיר את השמש כי אם עוד פעם אחת יאחר למשמרתו, ידאג הוא בעצמו לפיטוריו...

פניו של השמש חוורו כסיד, וברכיו פקו. אלא שנס משמים קרה וזלמן לא הבחין בו כלל. כלומר, ראהו ואף הנהג בראשו קצרות לעומתו בברכת צפרא-טבא, אלא שכנראה נתחלף לו השמש במישהו אחר, שכן לא העיר לו מאום, ואף שמץ של רוגז לא שכן בעיניו.

גם אחרי תפלת מנחה, כאשר לא התגודד סביבו איש, ולראשונה זה שבוע ימים שלא ננעצו בו מבטי אשמה והערות דוקרות, נשם השמש לרווחה. מה פשרה של התעלומה? האם נואשו כולם מהתנור?

בעלות השחר של יום המחרת, כבר לא העלה השמש על דעתו לקום. יום האתמול עבר בשקט, מדוע שיטריח את עצמו ממיטתו כעת?

כשקם לבסוף, הכהו לבו על שטותו. אין הנס מתרחש פעמים, ולבטח היום יספוג כפלים... להפתעתו, בירכוהו הכל לשלום כרגיל, ואיש לא פנה אליו בתלונה. אפילו חיים-ראובן המלמד שהוכיח אותו נמרצות שבעטיו אין הוא יכול ללמד את התינוקות כראוי, לאחר חסרה לו כוס התה של הבוקר, חייד לעומתו ברוגע.

ביום השלישי, הבין השמש סוף סוף את פשרו של הנס, כששאל את ר' תנחום הצדיק המתנועע בפנינו מעלות השחר ועד חצות היום על ספריו, כיצד זה מחומם ההיכל. מאן-דהוא משכים קום ומדליק את התנור - כך אמר ר' תנחום, שהיה סבור שהשמש הוא המדליק האלמוני.

"איני יודע מי זה הוא. כאשר באתי היה בית הכנסת מואר, מוסק ונעים, והמים שבמיחם מבעבעים". השמש הבוך גמגם משהו על כך שהוא שלח מישהו למלא את מקומו, ונעלם משם. כמה טוב! מלאכתו נעשית על ידי אחרים!

כנראה יהודי שאין לו במה להסיק את ביתו, משכים קום ובא להתחמם בבית הכנסת חשב. מאז, ישן השמש שנת ישרים רגועה, ללא חלומות בעתה על פיטורים, ויסוטי לילה על צעקות וגידופים.

באחד הימים הוזקק השמש להשכים קום. מוכרח היה לקום ממיטתו לפני עלות השחר, וכיון שכן, כונן צעדיו לבית הכנסת, לגלות מי הוא ממלא המקום המסתורי.

שמן - הררה בדרכו לבית הכנסת - אין כוונתו של הלה טובות, ורוצה הוא להגי את גבולי וליטול את משרתי.

חיבב אני לדעת מי זה הוא. דלת בית הכנסת פתוחה היתה, משמע - אותו אדם כבר הגיע. אור קלוש שרר בהיכל, וצלליות ריצדו על הקירות. דמותו של ממלא המקום המסתורי נראתה כפופה על די האח הגדול, מנסה להעלות את האש בעצי הסהקה.

"צפרא דמרי טב" קרא השמש לעברה של הדמות, מנסה לעמוד על זהותה ועל כוונותיה. עוית של בהלה חלפה בגב האיש, והוא התכווץ במקומו בשתיקה, תוך שהוא ממשיך להתעסק באש ובעצים.

"בוקר טוב!" חזר השמש על קריאתו. גם הפעם לא נענתה קריאתו. השמש התרגז. מפני מה אין האיש עונה לו? וכי אין הוא ראוי לתגובה? הוא התקרב אל האיש והרעים בשלישית. "בוקר

טוב לך!" האיש המכווץ לא הגיב. באדישות המשיך להצית את הגפרורים ולהאחז את האש בעצם. חמתו של השמש בערה בו, והוא בעט באיש בכעס. שמא יוציא התמהוני את ראשו מהתנור סוף סוף. אך הלה לא זו.

במקום להוציא את ראשו - התחפר עמוק יותר על מקומו בתנור, והכניס את ראשו לחלל התנור המוצת...

שיעולים עזים בקעו מגרונו, העשן סימא את עיניו ונכנס לקנה הנשימה שלו, וזקנו נחרך מהאש הלוהטת, אך הוא לא זו. רק כשחש שהשמש פנה משם, הוציא את ראשו, ונמלט מבית הכנסת כשפניו מכוסות בצעיף.

ולגודל מזלו של השמש, לא הבין אף אחד מתושבי ברנוביץ' מה קרה לזקנו של המשגיח המפורסם רבי ישראל יעקב לויבצ'אנסקי, שמחציתו נעלמה.... כך קיים רבי ישראל יעקב בעצמו "נוח לו לאדם

שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" כפשוטו ממש! ונראה לומר בדרך רמז: כבשן האש עליו אמרו חכמים שנוח לו לאדם להפיל עצמו אל תוכו מהלבנת פני חברו, הם נרות הנוכח.

אם 'פיל' האדם את עצמו לתוך הנוכח, יכניס את עצמו למהות התג, וידבק באורו, יזכה למידות טובות הרמוזות ב"ואל ילבין פני חברו". רומז נוסף יש כאן:

המילים 'נח לו' הם בגימטריא 'תנוכה' (עם האותיות).

ואתכיו כצאת השמש מבהמה

ובענין זה, מפורסמת היא העובדה אותה מספר הגאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל ע' - 'החיד"א, על רבו רבינו חיים בן-עטר בעל 'אור החיים' הקדוש כמה פעמים בספריו, תוך הדגשת חשיבות הדברים: "וכבר כתבתי שאני כותב זה הרבה פעמים - להיותו יקר הערך ודברי מוסר צריך לחזור עליהם לעורר

הלב ליראה את ה'" (מראית העין ר"ה ז). וזהו המעשה: פעם אחת זלזל אחד מתקיפי הקהל בעירו של רבינו בעל אור החיים הקדוש, בתלמיד חכם אחד. על מנת להשכיך שלום בעיר, פנה בעל אור החיים לחכם זה, וביקשו שיעביר על מידותיו וימחל לאותו עשיר.

נגנת אותו חכם ואמר: תיכף ומיד לאחר שביזה אותי מחלתי לו לעשיר זה. מפני שאמרו בזהר הקדוש (ח"א כח): שחטאי ישראל כביכול מכבידים על כנפי השכינה, ומצערים אותה. ועל מנת שלא יהיה צער לשכינה מחלתי לו לאותו אדם שביזה אותי תיכף ומיד, וכך לא נזקק לו להדבר לעוון.

ובספרו 'דבש לפ' (מערכת מ את כג), ביאר מרן החיד"א לאור מעשה זה את דברי האמורא הקדוש רבא שאמר (ר"ה ז): "כל המעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (מ"ה ז יח) 'נְשָׂא עֵוֹן וְעָבַר עַל פְּשָׁעוֹ, לְמִי נוֹשָׂא עוֹן - לְמִי שְׁעוֹבַר עַל פְּשָׁעוֹ".

כי המעביר על מדותיו ומוחל לאחרים על מנת שלא יצער לשכינה הקדושה מאותה העבירה, זוכה בה במידה הוא שיעבירו על כל פשעיו על מנת שא יחא צער לשכינה מעוונותיו שלו. וכך מצאנו בספר הקדוש 'שפת אמת' (ליקוטים, שבת פח), שכתב על דברי חכמינו שאמרו: "עלובין ואינן עולבין, שומעין חרפתו ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמוחין ביסורין - עליהן הכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגבורתו".

טעם הדבר הוא מפני שאמרו חכמינו (סנהדרין פ"ז מ"ה) "בשעה שאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת? כביכול קלני מראשי קלני מזרועי". כלומר, השכינה מצטערת בצערם של ישראל. ולפיכך הצדיקים שאינם רוצים לגרום לצער השכינה שמחים ביסורים, כדי להקל את צער השכינה כביכול.

אשתו עד שנמשלו בני הזוג לאחד, כדברי הכתוב (בראשית ב' כד) 'על פן יעזב איש את אביו ואת אמו וידבק באשתו והיו לבשר אחד'.

אקרה זו של אחדות גמורה, יש למסור לקדושה ברוך הוא, שאהבתו היא האהבה האמיתית המתאחדת בעצמותו יתברך! וכדרך שאמר זקנו של רבינו השפת אמת' - הגאון הקדוש רבי יצחק מאיר מגור בעל 'חידושי הרי"מ זע"א, על דברי רש"י הקדוש שפירש את הפסוק (בראשית מו כט) 'וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְקַבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁתָּה וַיְרִא אֵלָיו וַיִּפֶל עַל צַוְאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צַוְאָרָיו עוֹד':

"אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקר, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע".

באותה קרא יעקב אבינו באותה שעה נרגשת קריאת שמע?

יסוד עצום למדנו מכאן - אמר החידושי הרי"מ:

באותה שעה בה ראה יעקב אבינו את פני בנו אהובו שנעלם מאתו לפני עשרים ושנים שנה, התעוררו בלבו רגשות אהבה עצומים שלא ניתן לאתר כלל.

את אותו רגשות אהבה מסר יעקב אבינו - בחירי האבות לבוראו ויוצרו בשלמות, ובאותו רגע נורא-הוד בו פגש את בנו, קיבל עליו עול מלכות שמים באהבה עצומה וקרא קריאת שמע...

והרי מעשה מרטיט על מצוה זו - 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך': מהישיבים ראשונה במלכות חצר הרב הקדוש רבי מרדכי מלכוביץ' זע"א היה החסיד רבי מאיר מיר.

עובד ה' נפלא, ובעל מדרגה של ממש היה, והכל שחו אחריו בהערצה.

לפרנסתו עסק רבי מאיר בטקסטיל והיה סוחר בבדים. לשם כך נוסע היה על פני הארץ לקנות ולמכור.

פְּרָק הַזֶּה בּוֹ הַתְּרַחֵשׁ סְפּוּרָנוּ. היה רבי מאיר כבר בגיל העמידה לחייו, כאשר בבית מסחרו התקבלה הזמנה מאת מנהל העסקים של הגרף מטומשוב.

מבחר עצום של בדים אותם מציע הגרף למכירת פורטו בהזמנה, תוך הבטחה להצעת מחיר הגונה ומשתלמת.

בהצעה קוסמת שכזו לא נתקל רבי מאיר מעודו, והוא עלה על העגלה הראשונה הנוסעת לכיוון טומשוב.

בארמונו של הפריץ התקבל רבי מאיר בסבר פנים יפות, והובל הישר אל אולם התצוגה.

דלתות האולם נפתחו ונשימתו של רבי מאיר נעתקה.

מאות ואפלי גלילי בדי יוקרה כמותם לא ראה בחייו, ניצבו בסדר מופתי לאורכו של האולם הענק.

רבי מאיר לא התמהמה והתיישב מיד לסגור את העיסקה עם מנהל המכירות של הגרף.

בתקופה זו נהוג היה שכל אחד משני הצדדים מציע היה את הסכום בו הוא חפץ - הקונה מגיש היה הצעת מחיר כמה יאות לשלם על הסחורה, והמוכר בכמה יסכים למכרה.

מנקודה זו היו פותחים במשא ומתן ומתמקחים עד שהיו מוגיעים לעמק השווה. ישב רבי מאיר לערוך את החשבון עד שהגיע לסכום שהיה נראה לו הגיוני לשלם בעבור הבדים, והגיש למנהל את הצעת המחיר של הגרף, חצי מחיר!!! האם זו הייתה?

המוכר הציע למכור את סחורתו במחצית הסכום שהוצע לו!!! כיצד זה ייתכן? האם הבדים מוזיפים? שמו נגובים הם?

אך לא. המנהל הציג תעודות ממפעלי הטקסטיל הגדולים בלונדון ופריז, ואצבעותיו המנוסות של רבי מאיר שמישו את הבדים ידעו להבחין מיד שאין כאן מעשה רמיה.

בדים מקוריים ואיכותיים ביותר. רבי מאיר שהבין שהזדמנות פז נקרתה בפניו, לא תכנן להחמיצה בשל הרהורים ותהיות סביב שגעונו של פריץ עשיר, וחתם על העסקה במקום.

כעבור כמה שעות כבר היתה געלתו הטעונה במאות גלילי בדים משובחים אותם קיבל במחיר אפסי - בדרכה חזרה.

רווח עצום גרף רבי מאיר ממכירת הסחורה, וכעבור זמן קצר עשה את דרכו שוב לטומשוב, כולו תקוה שהפריץ העשיר לא התפכח משגעונו.

כמעשהו בראשונה היה גם הפעם. הגרף הובילו לאולם התצוגה, ולאחר סיום קצר ישב רבי מאיר לסגור את העסקה.

שוב הגיש רבי מאיר את הצעת המחיר שלו כשבלו הולם.

ובתאפק בכח מלנתן בשמחה כאשר הצעת המחיר שהגיש המנהל היתה זהה לזו שבפעם הקודמת, מחצית המחיר!!! משמע, הפריץ טרם התפכח.

לא בזבו רבי מאיר זמן, חתם על העסקה ומיהר למכור את הסחורה הנפלאה.

מאז ואילך הפך הדבר לנוהג קבוע. רבי מאיר עזב את כל הסוחרים מהם רגיל היה לקנות. מכרה זהב מצא, כלום יש לו זמן להתפנות לזוטות?

לעתים קרובות נסע לטומשוב לארמון הפריץ, שם חתם על עסקה הזויה בכל קנה מידה, וגרף רווחים עצומים.

כך נמשך הדבר תקופה. עד הפעם ההיא בה הגיע רבי מאיר לארמון...

רבי מאיר הגיע כהרגלו, ודפק על דלתה של חדר הגרף, אלא שכאשר נפתחה הדלת נרתע לאחוריו.

הפריץ עמד מולו זועם וקוצף כשעיניו מוצפות דם:

"יהודי רמאי שכמותך!!! חשבת שתוכל לרמות אותי לנצח? כיצד אתה מעז לגנוב ממני סכומי עתק שכאלו?!"

רבי מאיר בהה בו פחד: "איני מבין על מה כבודו מדבר" גמגם.

חרונו של הגוי גבר: "אל תיתמם!! כבר תקופה ארוכה שאהת לוקח ממני את הבדים היקרים ביותר ומשלם לי עליהם חצי מחיר!"

בשרו של רבי מאיר נעשה חידודים מתברר שהפריץ אינו משוגע כפי שנראה היה, והוא עומד לשלם ביוקר על טעותו הנוראה של מנהל המכירות.

"אדוני הגרף, איני אשם בזה... זה מנהל המכירות..." ניסה רבי מאיר להסביר. הפריץ השתולל מזעם, כעסו רק גבר והלך מרגע לרגע, עד שהוא נפנה בחמת זעם ונטל לידיו את רובה הצייד שלו.

"כעת תקבל את גמולך ההולם על עזותך! בן מוות אתה!" רתח.

רגליו של רבי מאיר הנפחד לא נשמעו קולו, והוא קרס על הרצפה, מתחנן על חייו. "אדוני, אשלם לך את כל מה שהפסדת עד הפרוטה האחרונה..." ניסה לבקש, ואזניו של הערל היו אטומות, ובעיניו בער ניצוץ הרצח.

"יהודי נבוה! איני צריך את כספך המזוהם!"

מות תמות על עזותך!" צרח תוך שהוא מכוון את קנה הרובה לכיוון היהודי שעל הארץ.

לפתע צץ על פניו חיך שטני, הוא הרפה את ידו מהרובה, פתח את מגירת השולחן, והוציא צלם מזהב.

"יש לך אפשרות אחת לחיות - השתחוה לצלם ואוותר לך!"

זעזוע עבר בגופו של רבי מאיר, והוא שיסע את הפריץ: "לא ולא! לעולם לא אמיר את דת אבותי בשום אופן שבעולם!"

פניו של הפריץ אדמו: "או שאתה מנסק את הצלם או שאני יורה בך כאן ועכשיו!!!" צרח.

רבי מאיר לא נבהל, הוא הזדקף במקומו וקרא בעוז: "עשה בי כרצונך! תוכל לירות בי - אך ביהדותי לא אבגוד!"

"יש לך רגע אחרון להתחרט!!" צווח הפריץ תוך שהוא מכוון את הקנה לעברו של רבי מאיר: "אתה רוצה לחיות? נשק את הצלם!!" קרא והניח את אצבעו על ההדק.

"לאא!!!" זעק רבי מאיר, וקרא בקול: 'שמע ישראל!'

שקט השתרר בחדר. רבי מאיר סיים לומר 'ה' אלקינו ה' אחד' ולהפתעתו עדיין נותר בחיים. כנראה נתקע הרובה לרגע.

בחפזה המשיך למלמל את הפסוק 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך...' תוך שהוא מהרהר על רגע זה שבו לידו לקיים 'בכל נפשך' - אפילו נוטל את נפשך כפי שדרשו חז"ל.

הרהורו ארך רגע ושניים אך הקליע טרם נורה. בחשש פקח חצי עין, ומחמת התדהמה לשונו פסקה מלמלמל.

הפריץ עמד מולו רגוע ושליו בידיים ריקות בכיכול לא רצה לרצחו נפש לפני רגע קט. הרובה נח על השולחן, והצלם המוזהב אף הוא נעלם.

"התכריזי!" שאל את רבי מאיר בקול נרגש. רבי מאיר נעץ את עיניו בחשש בפני הפריץ, וגמגם: "אני מכיר את אדוני מעת שהתחלתי לקנות אצלו את..."

"ניסה לזיכור, האם מעולם לא ראית אותי לפני כן?" שאל בקול רך.

אך רבי מאיר לא הכיר. "אם כך אזכיר לך אני" אמר הפריץ: עשרות שנים חצפני מאותו יום בו נסע רבי מאיר הסוחר הצעיר לדרכו.

תוך כדי הנסיעה מבחין רבי מאיר בחבילה קטנה המושלכת בשולי הדרך, ממנה בוקע קול.

"עצור!" הוא מורה לעגלון: "הבא לי בבקשה את החבילה המושלכת על הארץ". החבילה התבררה כתינוק קטן בן כמה שבעות העטוף בסמרטוטים וצורח מרה מרעב, אל הסמרטוטים הוצמד פתק קטן בו נכתב בשגיאות כתיב:

"אנשים טובים! אנא! עשו חסד עם איוואן התינוק וקחו אותו לביתכם!"

הוריו אינם יכולים לגדל אותו!" רומיו של רבי מאיר נכמרו על התינוק, והוא הורה לעגלון: "סובב את העגלה, אנו שבים!"

וכך חזר רבי מאיר לביתו כשבידו תינוק גוי...

"גם על הגויים עלינו לרחם, חביב אדם שנברא בצלם" אמר לזוגתו המופתעת. ומאותו היום גדל התינוק בביתו של רבי מאיר, שדאג לכל מחסורו.

אמנם, לא ככל הילדים. נזהר רבי מאיר שלא יתערב התינוק עם ילדיו הטהורים, ושעה הבדלה ברורה בין התינוק האסופי לשאר בני הבית.

הגוי הקטן גדל בחברת המשרתים, לא

חשב כיפה וכמובן לא למד ולא התפלל, ובשבתות שימש כאגו של שבת.

כך היה עד שהגיע לגיל עשרים. כאשר בגר הנער והיה לאיש, אמר לרבי מאיר: "את כל עולמי חייב אני לך על שהצלת אותי וגידלת אותי במסירות כל חיי, כעת - משבגרת, שוב איני רוצה להיות עליך למעמסה."

אסע לדרכי ואחיה את חיי". נתן רבי מאיר לאיוואן סכום כסף הגון, והגוי נפרד ממייטבו בדמעות, ונעלם.

בתקופה הראשונה עוד היה שולח מכתבים לאיש-חסדו, אך הם הלכו ופחתו עד שהקשר פסק כליל.

וכעת, כחלוף עשרים שנה מיום הפרידה פונה הפריץ לרבי מאיר ושואל: "האינך מזהה אותי?? אני הוא איוואן!!!"

רבי מאיר שפשף את עיניו בתדהמה, ובחן שוב את פרצופו של הפריץ.

זכרונו החל להתבהר. אכן יש דמיון בין פרצופו של גוי זה שביקש לרצחו נפש, לאותו גוי שגידל בביתו עשרים שנה תמימות.

"אמור לי, מדוע רצית לרצחני?? מה עשית לך??" האם זו זכרת הטובה שלך על כל אותן שנים שגידלתי אותך??" קרא בקול.

הפריץ חיך. "אסביר לך: מיום שגדלתי והייתי לאיש, לא פסקתי מלחשוב כיצד יכול אני להשיב לך מעט מן המעט מגמולך הטוב עמי?"

הן אספת אותי מהידער - שם צפוי הייתי למוות בטוח, גידלת אותי בביתך, ולא חסכת ממני מאומה.

ואפילו על בני עמך איני נמנה... האם יכול אני להחזיר לך טובה על כך? הדבר הראשון שעשיתי משהצלחתי להגיע למעמדי הרם, היה להזמין אותך אלי, ולגרום לך לרווחים עצומים על חשבוננו..."

"אז מדוע התחרטת לפתע?" קרא רבי מאיר הנסער עדיין מאימת המוות שחווה. "כבר תבין."

לרגע לא התחרטתי על כך. אך כאשר חשבתני על כך, הבנתי שאף אם אתן לך מיליוני רובלים, לא אצליח להשיב לך ולו מעט מן המעט.

וזכר אני אותך מאז - הכסף מעולם לא היה אצלך בעל ערך.

הוא היווה אצלך רק אמצעי לפרנס את ביתך ומשפחתך, ולקיים בו מצוות וגמילות חסדים.

עולמך האמיתי היה רוחני. וכיצד אוכל אני הגוי לגרום לך עונג רוחני? נזכרתי, כיצד היית מתלהב אי-אז בסעודות השבת, ומתאר את מעלתם הגדולה והזכות העצומה שנפלה בחלקם של יהודים שזכו למסור את נפשם על אמונתם.

ותמיד היית אומר: 'הלואי ונזכה לזה אף אננו!'

החלטתי להעניק לך את המתנה הזו... אל דאגה, כמובן שלא תכננתי להרוג אותך" הסביר הפריץ כאשר ראה את מבטו ההמום של רבי מאיר.

"רציני רק להעניק לך את הרגע הזה בו תמסור את נפשך למען אלקיך, ותעבדנו בכל לבבך ובכל נפשך..."

מעשה נורא זה סיפר הרבי מסלונים בעל ה'ברכת אברהם', ללידו הרבי בעל הלב שמחה' מגור זכותם תנן עלינו, כאשר הגיע הרבי מגור לבקרו בחול המועד סוכות, ובסיימו קרא:

"שׁוּב נִבְנַפְשְׁכֶם אֶת גּוֹדֵל חֲסִידוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר מִמִּיר, שֶׁאֶפִּילוּ הַגּוֹי הָעֵרֵל שֶׁגִּדֵּל בְּבֵיתוֹ, הִצְלִיחַ לְהַבִּין בְּשִׁכְלוֹ הַגָּס מִהוּ הַתְּעוּנָה הָעִילָאִי בִּיּוֹתֵר שִׁיכּוֹל הוּא לְגַרוֹם לְאוֹ!!"

לשמייעת השיעורים - קול הלשון: 03-6171077 ספר ויהלום